

Stajalište ENOC-a: „Djeca u pokretu, djeca na prvom mjestu!”

**doneseno na 17. zasjedanju Opće skupštine Europske mreže pravobranitelja za djecu
27. rujna 2013. u Bruxellesu**

Mi, neovisne europske institucije za zaštitu dječjih prava (ICRIs)¹, članice ENOC-a, izražavamo svoju duboku zabrinutost zbog položaja „djece u pokretu” u našim zemljama i znatnih nedostataka u europskim, nacionalnim i lokalnim politikama u reagiranju na njihove potrebe i interese.

Pojam „djeca u pokretu” obuhvaća svu djecu koja migriraju iz zemlje podrijetla u europske države ili na svom području, zbog preživljavanja, sigurnosti, poboljšanja životnog standarda, obrazovanja, gospodarskih mogućnosti, zaštite od eksploatacije i zlostavljanja, spajanja obitelji ili kombinacije tih faktora. Ona mogu putovati sa svojom obitelji ili samostalno ili u pratnji osoba koje nisu članovi njihove obitelji. Ona mogu biti tražitelji azila, žrtve trgovanja ljudima ili migranti bez ikakvih dokumenata. Njihov status može se mijenjati tijekom njihova putovanja i ona se mogu naći u različitim situacijama ranjivosti.

Snažno naglašavamo potrebu potpunog usklađivanja postojećih zakona, politika i praksi u cijeloj Europi s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (UNCRC) i drugim relevantnim međunarodnim instrumentima i standardima, a posebno onima koji se odnose na „djecu u pokretu”. Podsjećamo na Izjavu o obvezama države u postupanju s djecom bez pratnje iz 2006. ENOC-a, na Opću preporuku Odbora za prava djeteta br. 6 (2005.) o postupanju s djecom bez pratnje i djecom odvojenom od roditelja/skrbnika izvan svoje zemlje podrijetla kao i na Izješće Odbora za prava djeteta o „pravima sve djece u kontekstu međunarodne migracije” (Dan opće rasprave, rujna 2012. godine).

Prepoznajući velike izazove aktualne gospodarske krize, ENOC smatra da pritisci na javne proračune ne bi smjeli postati prepreka za ispunjavanje međunarodnih obveza koje države članice imaju u odnosu na djecu, a posebno u odnosu na „djecu u pokretu”, koja su posebno ranjiva.

ENOC uvažava činjenicu da su okolnosti u kojima se „djeca u pokretu” nalaze i izazovi s kojima se susreću raznoliki i složeni i zahtijevaju sveobuhvatan i holistički pristup. U tom kontekstu članovi ENOC-a smatraju da sljedeće mjere i preporuke trebaju biti potvrđene, implementirane i podržane na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini:

1. „Djeca u pokretu” su prije svega – djeca. U skladu s tim, temeljna načela koja se odnose na prava djece moraju biti naglašena u izradi, provedbi i praćenju provedbe zakona, pravila, procedura i praksi koji utječu na „djecu u pokretu”. Osnovna načela stoga, u skladu s UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta, jesu: dječja prava na nediskriminaciju, dječja prava da njihov najbolji interes bude prioritet u svim akcijama i odlukama koje utječu na njih, dječje pravo na život, opstanak i razvoj, dječje pravo na slobodno izražavanje mišljenja u svim pitanjima koja se na njih odnose i njegovo uvažavanje u skladu s dobi i zrelošću.

Konkretno, pravo „djece u pokretu” da slobodno izraze svoje mišljenje treba osigurati u svim relevantnim postupcima i procesima donošenja odluka i tamo gdje je to

---

¹ Engl. European Independent Children's Rights Institutions

potrebno djetetu treba osigurati neovisnog prevoditelja. Mišljenju djeteta treba pridavati značenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću.

2. Za svu „djecu u pokretu“ treba osigurati odgovarajuće, djeci prilagođene, uvjete prihvata, pa i kad je riječ o migracijama unutar Europe. To je nužan preduvjet za ostvarenje i zaštitu svih ostalih prava te djece. Konkretnije, od trenutka njihova dolaska svoj djeci trebalo bi osigurati specifične i sveobuhvatne (djeci pristupačne, višejezične) informacije o njihovim pravima, na jeziku koji razumiju, kako je to predviđeno u međunarodnim i nacionalnim zakonskim odredbama. Ona bi trebala imati pristup obrazovanju i zdravstvenim uslugama na ravnopravnoj osnovi s djecom državljanima države primateljice. Pristup ovim pravima od krucijalne je važnosti za integraciju djece u društvo države primateljice.

Migracijske politike, u odnosu na „djecu u pokretu“, zahtijevaju niz mjera koje nadilaze mjere granične kontrole i borbe protiv nezakonitih migracija. Države trebaju pronaći trajna rješenja koja poštuju ljudska prava i prava djece i koja su zasnovana na holističkim, individualiziranim i fleksibilnim mjerama usklađenima s najboljim interesom djeteta kao osnovnim načelom cijelog postupka.

3. Osobe koje rade s „djecom u pokretu“ (tijela za provedbu zakona, istražitelji, prevoditelji, socijalni radnici, skrbnici, pravni zastupnici, policajci, carinici i dr.) trebaju biti osposobljeni da poštuju prava djeteta, razumiju posebnu komunikaciju ove skupine djece i njihove kulturne potrebe te znati primjereno odgovoriti na znakove straha ili tjeskobe.
4. Procjena djetetove starosti (*age assessment*) treba se obavljati u skladu s djetetovim najboljim interesom i s osnovnim ciljem da se djetetu osiguraju sva prava i zaštita koja mu je potrebna. Procjena dobi treba se obavljati ponajprije na temelju dokumenata. Kad dokumentacija nije dovoljna, kao i u slučaju ozbiljne sumnje o dobi djeteta, daljnje ispitivanje poduzet će se kao mjera posljednjeg izbora. Treba je provesti što je prije moguće u prisutnosti djetetova skrbnika i od strane neovisnih medicinskih stručnjaka i stručnjaka socijalne skrbi. Do njezina okončanja svaku osobu koja tvrdi da je dijete treba smatrati djetetom i tretirati je kao dijete.

Procjena dobi treba uključivati kombinaciju fizičke, socijalne i psihološke procjene zrelosti. Treba se koristiti tehnikama koje poštuju djetetovu kulturu, dostojanstvo i fizički integritet. Osobito treba voditi računa o tome da neki postupci procjene fizičke zrelosti mogu biti posebno stresni, invazivni i traumatični za djecu. ENOC izražava ozbiljnu zabrinutost zbog upotrebe rentgenskog zračenja imajući na umu negativne učinke na zdravlje djeteta, negativna stajališta stručnjaka iz područja medicine o njihovoj prihvatljivosti i efikasnosti kao i sumnje u njihovu pouzdanost i točnost. Dijete treba biti u potpunosti informirano o postupku procjene dobi i njegovim posljedicama. Stajalištu djeteta treba pridavati značenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću, a kad su medicinske /fizičke pretrage neophodne, potrebno je tražiti i pribaviti suglasnost djeteta koje je u punoj mjeri informirano.

Odbijanje podvrgavanja postupku procjene dobi neke osobe ne bi smjelo dovesti do neposredne pretpostavke da je riječ o odrasloj dobi. Nadležna tijela dužna su ocijeniti je li odbijanje motivirano nekim drugim razlogom, a ne strahom da će se potvrditi da je riječ o odrasloj osobi. U svakom slučaju, pri procjeni starosti treba omogućiti

korištenje pravnih lijekova na izvršenu procjenu starosti, uz osiguranje razumnoga vremenskog roka u kojemu bi osoba mogla dokazati kako još nije dosegla odraslu dob. Za vrijeme ovog postupka osobi treba omogućiti potpunu zaštitu kao da je riječ o djetetu, sve dok konačna odluka ne bude donesena.

S obzirom na postojanje različitih tehnika za procjenu dobi, ENOC poziva europske vlasti (EU/Vijeće Europe) da razviju i promiču dobre prakse. U svim slučajevima kolizije rezultata različitih praksi treba prevladati načelo povoljnije odluke i procjene. Kao daljnji korak, EU treba razmotriti donošenje pravila o uzajamnom priznavanju odluka o procjeni starosti između država članica EU-a.

S obzirom na mogući utjecaj procjene starosti na odluku o djetetovu statusu – od pune zaštite za djecu do osnovne ili nikakve zaštite za odrasle osobe – države trebaju razmotriti donošenje odgovarajućih mjera koje će osigurati postupni prijelaz u razinama zaštite.

5. Djetetu bez pratnje/djetetu odvojenom od roditelja treba, odmah po dolasku, dodijeliti posebno educiranog i neovisnog skrbnika kako bi mu se pružili podrška, savjeti i zaštita do njegova sjedinjenja s obitelji ili pružanja odgovarajuće alternativne skrbi. Skrbnik, koji je imenovan da štiti najbolji interes djeteta, treba omogućiti da nadležna tijela osiguraju zaštitu djetetovih prava, socijalnu zaštitu te druge potrebe djeteta. Skrbnik mora imati ovlaštenje za zastupanje djeteta u svim postupcima u kojima se donose odluke, ako dijete na to pristaje². U svim upravnim i sudskim postupcima svako dijete treba dobiti besplatnu podršku tumača i neovisnoga pravnog savjetnika, koji su posebno educirani za rad s djecom i mladima.
6. Djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja nikada ne smije biti odbijen ulazak u zemlju u skladu s načelom zabrane protjerivanja, koje proizlazi iz međunarodnih propisa o zaštiti ljudskih prava te iz humanitarnog i izbjegličkog prava. Svaku odluku donesenu prema Dublinskoj uredbi II i III³ koja se odnosi na djecu bez pratnje tražitelje azila treba usuglasiti s najnovijim odlukama Europskog suda pravde, koji je naglasio da su najbolji interesi djeteta od primarne važnosti u svim odlukama država članica koje se donose na temelju „dublinskih pravila“. Stajalište je Suda da „u slučaju kad dijete bez pratnje, koji nema članove obitelji nastanjene na teritoriju države članice, podnese zahtjev za azil u više država članica, država članica u kojoj se dijete nalazi nakon podnošenja zahtjeva za azil smatra se „nadležnom državom članicom“ za razmatranje podnesenog zahtjeva. (Europski sud pravde, 6. lipnja 2013., C-648/116).
7. Pravo na zaštitu od tjelesnog i psihičkog nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece, kao i pravo na zaštitu od svih oblika seksualnog i svih drugih oblika iskorištavanja, mora se pažljivo uzimati u obzir u zaštiti „djece u pokretu“. Djetetu treba odmah po dolasku i u skladu sa specifičnim potrebama „djece u pokretu“ osigurati posebnu skrb, u obrazovnom, psihološkom i zdravstvenom smislu.

---

² Djetetu treba biti pružena mogućnost da odbije ili traži zamjenu za dodijeljenog skrbnika. Djetetu treba osigurati da slobodno izrazi razloge za takvo odbijanje.

³ Uredba (ES) br. 343/2003 (regulation (EC) No 343/2003), 18. veljače 2003.

Djeca žrtve trgovine ljudima posebno su ranjiva skupina „djece u pokretu”. Odgovor većine država na problem trgovine djecom, međutim, ostaje usredotočen na imigracijski status djeteta i rješavanje djetetova zahtjeva za azil, dok potreba da se zaštiti dijete žrtva trgovine ljudima često dolazi sekundarno.

Povratak u zemlje podrijetla, bez nuđenja primjerene podrške i bez uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta, često rezultira izlaganjem djece riziku ponovne trgovine. Sve relevantne instrumente i standarde (Vijeća Europe i na razini EU-a) o trgovanju ljudima, osobito one koji se odnose na djecu žrtve trgovine ljudima, treba bez odlaganja ratificirati, prihvatiti i potpuno provoditi.

8. ENOC ponovo potvrđuje svoje čvrsto protivljenje lišavanju slobode kad su u pitanju djeca, bez obzira na to jesu li ona u pratnji roditelja ili ne i bez obzira na vrstu postupka koji se vodi (davanje azila ili povratak u zemlju podrijetla ili zemlju ulaska u Europu).

ENOC poziva sve relevantne europske i međunarodne sudionike i nositelje vlasti na razmjenu informacija i dobre prakse koje su alternativa lišavanju slobode. Razvoj i primjena alternativnih mjera trebali bi biti ključni prioritet za nacionalne i europske donositelje odluka.

ENOC naglašava svoju zabrinutost zbog politika usmjerenih na kriminaliziranje migracija i naglašava da „djeca u pokretu” nikada ne bi trebala biti procesuirana isključivo zbog svoga imigracijskog statusa, odnosno u slučajevima kada je njihovo sudjelovanje u kriminalnim aktivnostima rezultat njihova iskorištavanja.

ENOC poziva sve europske države i institucije da osiguraju da njihove politike, zakoni i praksa budu u skladu s odgovarajućim instrumentima o zaštiti djece, posebice UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta.

ENOC ističe da je nužno osigurati posebnu pozornost i zaštitu „djeci u pokretu“, imajući na umu njihovu ranjivost, posebno ranjivost djece koja su odvojena od svoje obitelji i bez pratnje.

ENOC poziva sve institucije Europske unije da, u skladu sa svojom nadležnošću, posebnu pozornost poklone pravima i zaštiti djeteta.

U tom kontekstu, ENOC naglašava ključnu ulogu koju ima Europska komisija, koja nadzire provedbu propisa EU-a od strane država članica. ENOC poziva Europsku komisiju da pokreće postupke zbog kršenja pravila svaki put kad su dječja prava povrijeđena.